

(המשך מעמוד 37)

דעתו את מחירו של מחלל זה. ברחבי העם הפלסטיני גדלו הנורות האדומות. המחלל אישר את חששם החמור ביותר: ששיא מצריים עומד למכור אותם לישראל. התגובה היתה תהליך של הקצנה - תחילה אצל הפלסטינים עצמם, לאחר מכן ברוב הארצות הערביות. הדבר עזר לבודד את אל-סאדאת, הופשתימרון שלו קטן, ויכולתו להיות גמיש פתחה עוד יותר.

בנוערת אימפאעיניה, ולאחר מכן לאורך כל השנה, עד ועדת קמפדייוויד, היוו הבעייה הפלסטינית והשטחים הפלסטיניים את אבן הנגף החשובה היחידה.

בגין היה מוכן לוותר על כל סיני, ומן הסתם גם על הגולן. אחרי עמיה נוקשה על המקח. הוא היה מוכן לשלם מחיר קר מאד עבור הסכם נפרד עם מצריים. אך לנשיא מצריים היה קשה מאד להתכחש לחובתהכבוד של מצריים לפלסטינים.

שלום עכשיו - אבל...

ריבוי של בגין הטיחו בפניו את האשמה שהוא מקרב את השלום על מניבן תפישותיו המיסטיות ודבקותו במושגים כמו "נחלת אבותינו". בהפגנה הגדולה הראשונה של התנועה למען "שלום עכשיו" הכריז אחד הנואמים: "עתיד הבנים חשוב מקברי האבות."

אולם כאשר הונחה על השולחן הבעייה הפלסטינית, לא האיריאולוגיה של מנחם בגין וחסידיו בלבד מוטטה את השולחן.

לגבי הבעייה הפלסטינית, קיימים בנושאה הישראלית מחסומים גבוהים עוד יותר מאשר המחסום של ארץ-ישראל-השלמה. מחסומים אלה נמצאים במרכז התבנית הישראלית הקיימת.

להכיר בקיום העם הפלסטיני - פירושו להודות באי-הנכונות של אחת הסענות היסודיות של הטיעון הציוני במשך שלושה דורות: שהמתנחלים הציוניים הראשונים באו לארץ ריקה, שהם לא גנעו בזכותו של איש, שהזכות של העם היהודי על ארץ-ישראל אינה רק שלמה, אלא גם בילעדיית.

שינוי תבנית זו מחייב מהפכה נפשית, שרוב הישראלים לא היו מסוגלים לה בתשל"ח. בעניין מרכזי זה היתה גולדה מאיר קיצונית מבגין. כמו אנשי גוש-אמונים, גם רבים מאנשי "שלום עכשיו" לא היו מוכנים להעלות על דל שפתותיהם את שתי המילים המחרידות "מדינה פלסטינית".

אך בשעה שיוזמת-השלום ההיסטורית התמוטטה ביגלל אי-הנכונות של ישראל להכיר בעצם קיום העם הפלסטיני, ניהלה ישראל מלחמת בלבנון השכנה, שבה היה האויב היחיד: אש"ף.

מידחמת-לבנון, שקולותיה ליוו את תשל"ח כזדה כמוסיקת-רקע, פעם בעם התותחים של מיצעי-ליטאני, ובשאר ימות השנה בהמולדת ההתעוררות הישראלית העקיפה, לא היתה אלא מלחמה ישראלית-פלסטינית - מלחמת רפאים בין שני גורמים שאינם מוכנים להכיר זה בקיומו של זה, אך המוכנים בהחלט לשיחוט איש את רעהו.

המכה החדשה

המדינה, הוא שמנהיג ערבי בכיר בא לישראל הציג לה פנים אל פנים, את השאלה הקיומית הבסיסית: בתור מה את רוצה להתקיים?

הצהר את רוצה? הרישאר גטו לוחם, לסמוך הנצה עם מודיהמדינה - או שאת רוצה להשיחלב במרחב שבו את שוכנת?

באמצעות אנוור אל-סאדאת, הציג העולם הערבי לישראל הצעה פשוטה: אנו מוכנים להרוס את החומות, לקבל אותה כחברה מובדת ולגיטימית במישפת עמי המרחב, להכיר בדיעבד בזכותך להיות כאן, לאפשר לך את המעבר ממלחמה לשלום. תמורת כל אלה יש לנו מחיר כפול: החזרת השטחים שכבשת ב-1967, והכרה בזכות העם הפלסטיני לחיות בחרות לאומית, לצידך.

אליסאדאת לא הוסמך עדידי העולם הערבי כזו. אך לא היה יכול להיות שבמך של ספק בכך שאילו הצליח להשיג שני יעדים אלה, היה כיבועט כל העולם הערבי, ויבכללו גם אש"ף, מצטרף אליו, תוך זמן קצר.

מול פני השאלה הקיומית, שיועצה את כל המוסכמות של ישראל, היה קשה לישראל להינתק מן התבנית הנפשית הישנה שלה.

היא חששה להרים את עיניה אל האופקים שנפתחו לפתע לפניה, מעל פני החומה. היא נעצה את עיניה בארמה, חשבה על דונמים, קיומטריים, וזווחי תותחים, התנחלויות.

בדרכו לאימאעיליה, נשא בגין עימו רק מפה אחת: המפה של ארץ-ישראל המערבית, ובה מסומנים בעיגולים אדומים מפחידים טווחי התותחים, המסוגלים לאיים על ערי תל-אביב מן השטחים שאוחם נתבעה ישראל להחזיר לריבונות ערבית.

בשביל בגין, ובשביל רוב הישראלים, זאת היתה המפה היחידה החשובה. היא מבטאת נכונה את התבנית הקיימת.

אולם בדבריו של אליסאדאת השתקפה מפה נגמרי אחרת - מפת המרחב כזו, מעיראק עד

מאריקו, מסוריה עד עומאן. ישראל נמצאת במרכז הגיאוגרפי של המפה הזאת. היא יכולה להימצא במרכזו הכלכלי, הטכנולוגי, המדיני. זוהי תבנית חדשה לנשמה הישראלית, תבנית שעד כה העז רק קומץ קטנטן של בעלי-חזון להעלותו על הנייר: התמונה של ישראל המשולבת במרחב גדול, כמדינה ריבונית לצידן של היחידות האחרות.

תבנית זו מאפשרת התפתחות, המלהיבה את הדמיון: שוק מרחבי משותף, שילוב היכולת של ישראל עם העוצמה הכלכלית של ארצות-הנפט, מערכת פוליטית וביטחונית משולבת, צירוף קשרים הבינלאומיים של שני הצדדים, תוכניות-פיתוח כבירות, הפיכת המרחב כולו למעצמה בינלאומית.

זהו חזון, המהווה את היפוכו של רעיון הגטו החמוש. אך בעוד שחזון ארץ-ישראל-השלמה, המופיע ברעיון דינאמי ומכסימליסטי, אינו אלא תחפושט לפסימיזם הישן של הגטו, הרי חזון השלום, הנראה לרבים כרעיון של ויתור רים ומינימליזם, הוא בעצם מהותו רעיון דינאמי ומכסימליסטי באמת.

אחד האנשים שהבינו זאת, בעיקבות יוזמתו של אנוור אל-סאדאת, היה עזר וייצמן. לשאלה הקיומית, שהציג הנשיא המצרי, נתן וייצמן תשובה חיובית.

פצצת-זמן

סכמי קמפדייוויד עדיין רחוקים מן החזון הזה. אף כי היוו פריצת-דרך היסטורית. ביגלל המחיר שהיה בלצק לשלם עבור המהפך הנפשי של מנחם בגין, חתם אל-סאדאת על הסכמים שניתקו אותו מרברית העור

בגין, קארטר וסאדאת בטכס החתימה

לם הערבי, ושנאו לרוב הערבים כתפקדת העם הי פלסטיני.

עובדה זו, שנראתה למנחם בגין ודחסידיו כניצחון כביר, הפמינה פצצת-זמן מתחת ליסוד דת המיבנה החדש, שהוקם במחנהההנופש הי אמריקאי.

אילו היה הסיכסוך ההיסטורי קיים בין ישראל ומצריים בלבד, הוא יכול היה להתחל כליל בקמפדייוויד, אחרי שמנחם בגין קיבל את עיקרון טילוק ההתנחלויות הישראליות בקידמת-סיני.

עם החזרת כל סיני לריבונות המצרית, עד המילימטר האחרון, פירוק ההתנחלויות ומסירת שדות-העופה לידי המצרים, קיבלו המצרים את אשר תבעו. פירו שטחים, צימצום הכוחות המצריים בחצייהאי ומעבר חופשי תבעי לתיסואץ ובמיצרייסיאן סיפקו את האינטסים הישי ראליים.

ההסכם הזה אישר את פשיטה-הרגל הגמורה של מני היגי ישראל, חברי הממשלה הנוכחית והממשלות הקודמות. היה זה משה דיין שהכריז, בשעתו: "שארם-אל-שייך בלי שלום עדיף על שלום בלי שארם-אל-שייך" - דבר שלא הפריע לו להתפאר בהשגת ההסכם שקבע את ההיפך. היה זה גם משה דיין שעמד אלוטמיטבית על הקמת העיר ימית - אותה עיר שהוא ימסור עתה את בנייניה לידי מתנחלים מצריים, אחרי שאלפים צעירי רים ישראלים נהרגו למענה מלחמת יום-הכיפורים. ההסכם הישראלי-מצרי הוא הסכם טוב, מפני שהוא עוקר מן היסוד את שורשי הסיכסוך הישיר בין שתי המדינות. ההסכם המיסוגרת על הגדה המערבית ורצועת-עזה הוא הפכך רע, מפני שהוא עושה את ההיפך: הוא משאיר את כל שורשי הסיכסוך ההיסטורי תקועים עמוק באדמת-המריבה.

ביגלל תסביכה ההיסטוריים, סירבה ישראל להתמודד עם הבעייה הפלסטינית, ועל כן היה הנשיא אל-סאדאת נאלץ לחתום בעניינים פקחות על מיסמך, שכל מילה בו טעונה חומר-נפץ.

בעיני העם הפלסטיני, מיסמך זה מהווה מכה מוחצת. יש בו יסודות מהותיים, ששום פלסטיני אינו יכול לקבלם.

בין השאר: **הוצאת מחצית העם הפלסטיני, החי כיום מחוץ לפלסטין (ארץ-ישראל המערבית) אל מחוץ למעגל הפיתרון.**

הדבר קומם לא רק את הפלסטינים עצמם, אלא גם את כל המדינות הערביות שבהן חיים קיבוצים פלסטיניים גדולים, שלא יוכלו לחזור למולדתם.

הוצאת אש"ף אל מחוץ למעגל המשא-והמתן. אש"ף הוא המנהיגות הלאומית הפלסטינית היחידה הקיימת, ואין סיכוי שתקום בעתיד הנראה-לעין מנהיגות לאומית אחרת. הוא הוכר במישפט הבינלאומי והבינערי, כנציג היחיד של העם הפלסטיני. לעם מפורסר-ריבונות, קיומו של מוסד לאומי מאחד ומוכר הוא נכס כביר, הניסיון לחסלו נראה לו כפגיעה בקיומו הלאומי.

אי-ההכרה בזכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית. למעשה קבע לו הסכם-המיסגרת אפוס-רופסות מעליבה מטעם מצריים, שהפלסטינים חושדים בה, וירדן, שאותה הם שונאים.

אי-החזרת ירושלים המזרחית או אף חלק סימלי ממנה, לריבונות ערבית. הדבר קומם לא רק את הפלסטינים ואת ירדן, אלא גם את הסער דים, בשלב מסוים בקמפדייוויד הציג הנשיא המצרי להניף מעל למקומות המוסלמיים הקדושים את דגל סעודיה, שהיא שומרת המקומות הקדושים במכה ובמדינה, בגין סירב.

זינוק, ללא סיום

אולם אלי-סאדאת לא ויתר לחלוטין על העניין הפלסטיני. בעזרת קארטר, כפה על בגין שורה של ניסוחים, החבויים בהסכם המיסגרת, ושיש להם לפחות משמעות מילולית.

בין השאר: **כפעם הראשונה חתומה ישראל על מיסמך הכולל את המושג "העם הפלסטיני".** בפעם הראשונה הכירה ישראל בכך שיש לעם הפלסטיני, וזכויות לגיטימיות - מושג הלקוח מן המיר לון הפלסטיני הלאומי - ושיש לספק את "דרישותיו (או צרכיו) הצודקות".

מן ההסכם נובע כי השטחים, שבהם צריכה לקום האוטונומיה של תושביהם, הם כל הגדה המערבית ורצועת-עזה, וכך הוחזרו גבולות ה-4 ביוני 1967 רשמית לקורתחום בין ישראל ובין השטח שבו אין לה ריבונות.

דובר בהסכם על "העברה מסודרת ברכי-שלום של סמכות השליטון" בשטחים אלה בתום חמש שנות המעבר. כך מת החלום של ארץ-ישראל-השלמה, והוסכם למעשה על חלוקתה מחדש של ארץ-ישראל המערבית.

נפתחה דלת אחורית קטנה לשיתוף כל חלקי העם הפלסטיני במשאומתן, על-ידי צירוף "פלסטינים אחרים" (מחוץ לשטחים המוחזקים) למישלחות ירדן ומצריים למשאומתן - אם כי בהסכמת ישראל בלבד.

דובר על "יישום מהיר, צודק וקבוע של הפיתרון לבעיית-הפליטים" ה"א הידעיה של הפיתרון, והשימוש במילה "יישום", מרמז שטיב הפיתרון עצמו אינו נושא למשאומתן, ושיתבסס על החלטות האו"ם, המדברות על בחירה חופשית בין שיבה ובין קבלת פיצויים.

כל אחד מן הנסוחים האלה יכול לכולק הרבה או מעט. כולם יחד יכולים להוביל להקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל, כפי שי טענו כמה ממבקריו של מנחם בגין. ההם יכיר לים, מאידך, לחבר בהשגת-ההסכם, ודמוטט בסופו של דבר גם את השלום הישראלי-מצרי. משום כך היו הסכמי קמפדייוויד רק פריצת-דרך, אך לא פיתרון - גודת-זינוק חדשה, ולא קרהסיום. הם יכולים לשחרר כוחות דינאמיים עצומים, בישראל ובקרב העמים הערביים, שיביאו לשלום כללי ולהגשמת החזון של ישראל החדשה, המשולבת במרחב. הם יכיר לים גם להיתקע במבוי סתום חדש.

המאבק מחיל

פרום תשל"ט לא היה ברור לאן יובילו הסכמים אלה, שהיוו את ההישג הגדול של תשל"ח.

בימים המעטים שגותרו בין חתימת ההסכמים ובין סוף השנה עוד הספיק מנחם בגין לנאום כמה נאומים, שיכלו לתבל קשה במה שהושג ולבודד את נשיא מצריים עוד יותר בעולם הערבי.

הדבר העיד על כך שגם בליבו של מנחם בגין עצמו, כמו בלב עם ישראל, לא הווכע עדיין המאבק. התבנית הנפשית הישנה עדיין לא מתה סופית כאשר נחתמו ההסכמים.

המאבק על נשמת עמי-ישראל עדיין לא תם. יתכן שהיא רק מתחילה. וכי הוא יטביע את חותמו על שנת תשל"ט כזוהי.

בו יהיה תלוי, איוה תוכן יוכנס להסכם המיסגרת. אם כן, יהיה אישי-השנה תשל"ח תפקיד חשוב גם בתשל"ט. כי הוא, יותר מכל אדם אחר בצמרת השיטון, מסמל את הסיכוי לישירא החדשה, היכולה להיווד עתה.